5. Diulei M. (2010) Khrystyianski symvoly. Katekhyza ta Bibliia (I–VI st.) [Christian symbols. Catechism and the Bible (I–VI centuries)]. Lviv: Svichado. 224 s. [in Ukrainian].
6. Ivan Pavlo II (1997) Catechesi tradendae: Apostolske pouchennia pro katekhyzu v nash chas [Catechesi tradendae: Apostolic teaching on catechesis in our time]. Lviv: Svichado. 77 s. [in Ukrainian].
7. Katekhytychna komisiia UHKTS (1999) Katekhytychnyi pravylnyk Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy [Catechetical Ruler of the Ukrainian Greek Catholic Church]. Lviv: Svichado. 78 s. [in Ukrainian].
8. Lakrua R. (2015) Navernennia do khrystyianskoi viry sohodni [Conversion to the Christian faith today]. Materialy konferentsii *"Navernennia do Boha. Dukhovnyi suprovid osoby"*. Lviv. S. 24–51. [in Ukrainian].
9. Men O. (2015) Pershi apostoly [The first apostles] / perekl. Khmelovskyi L. Lviv: Svichado. 232 s. [in Ukrainian].
10. Mizhnarodnyi Bibliinyi komentar (2019) Yevanheliia ta Diiannia Apostoliv [Gospel and Acts of the Apostles]. Tom 4. Lviv: Svichado. 440 s. [in Ukrainian].
11. Papska Rada spryiannia novii yevanhelizatsii (2022) Napriamni dlia katekhyzatsii [Guidelines for catechizing]. Lviv. 352 s. [in Ukrainian].
12. Sviate Pysmo Staroho ta Novoho Zavitu (2008) [Holy Scripture of the Old and New Testament] / per. Khomenko I. Vydavnytstvo Ottsiv Vasyliian «Misioner». [in Ukrainian].
13. Synod Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy (2012) Katekhyzm UHKTS «Khrystos – nasha Paskha» [Catechism of the UGCC «Christ is our Pascha»]. Lviv: Svichado. 343 s. [in Ukrainian].
14. Synod Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi Tserkvy (2002) Katekhyzm katolytskoi tserkvy [Catechism of the Catholic Church]. Lviv: Misioner. 772 s. [in Ukrainian].
15. Barclay W. Bible commentary. URL: https://www.dannychesnut.com/Bible/WilliamBarclay.htm
16. Dujarier M. (1979) A history of the Catechumenate. The first six centuries. / transl. Edward J.Haasl. New York, Chicago, Los Angeles: Sadller. P. 148.
17. Justin Martyr. Apology (PDF). URL: https://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=ZGVzZXJ0c3VubGltaXRlZGF-0b25lbWVudC5jb218ZGVzZXJ0LXN1bnxneDoyZGJiNjNlMDdjNTI2OTE2
18. Sittser G. L. (2013) The Catechumenate and the Rise of Christianity. *Journal of Spiritual Formation & Soul Care*. Vol. 6. No. 2. P. 179–203.
19. Tertullian. On repentance. URL: https://www.newadvent.org/fathers/0320.htm
20. Utley B. Luke the Historian: Acts. Bible commentary. URL: https://bible.org/assets/pdf/Utley_03BActs.pdf

Slobodyan S. History and development of catechesis in the early Church

Catechesis, as a component of christian pedagogy, is intended to teach and accompany people on the path of learning about their faith, to prepare for the Sacrament of Baptism or to help deepen it for those who are already baptized. Catechesis has its own history: the emergence, development and transformation of the process of spreading the Word of God. The article examines the conditions under which catechism appeared in the early Church: from the proclamation of the Gospel by Jesus Christ and the apostles and the period of the greatest development of catechetical education to the 6th century, when it became generally accepted to baptize children, and the catechumenate (preparation of adults for the Sacrament of Baptism) gradually lost its relevance. In particular, the content of the apostolic kerygmatic sermon (the very first call to believe in Christ) is analyzed, which has its own structure, specifics and methods. Proclaiming the main truths of faith, preachers aimed to explain the essence of Christ's gospel as fully as possible in a relatively short time. This indicated that the preachers had to be educated and the sermon well prepared. Examples from the Holy Scriptures of the influence of such a proclamation on the listeners of the Gospel are also given. The main conditions under which catechumens were admitted to Baptism, and later to testifying (preaching) of the christian faith are named. Repentance for one's sins, which was evidence of accepting Christ's Gospel, included: a change of thoughts, a change of lifestyle and a desire to live according to what the faith teaches. In particular, there were certain requirements for the professional activity of persons who wished to be baptized and also to be preachers.

The article briefly analyzes the reasons for the change in the terms of preparation for the Sacrament of Baptism and the gradual decline of the practice of the catechumenate in the 6th century.

The article also highlights the main features of the catechesis of the Apostolic Church and names important aspects that must be taken into account in the modern catechetical process.

Key words: *christian pedagogy, catechesis, adult catechesis, transmission of faith, catechumenate, Baptism, kerygma.*

УДК 373.3:51(07):517
DOI https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.94.23

Стасів Н. І., Білецька Л. С.

ОСОБЛИВОСТІ САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ МАТЕМАТИКИ

У статті розглянуто особливості організації та проведення самостійної роботи учнів початкових класів на уроках математики. Самостійна робота на уроці є органічною частиною освітнього процесу і методи її проведення залежать від специфічних особливостей кожної дисципліни, змісту теми, рівня підготовки школярів. Основою розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів є активний характер навчання. Самостійність особистості характеризується двома факторами: по-перше, знаннями, вміннями і навичками; по-друге, відно-

шенням до процесу діяльності, умов і результатів її здійснення, а також зв’язками, що створюються у спільній діяльності з іншими.

Охарактеризовано різні види і форми самостійної діяльності школярів, їх особливості та основні дидактичні умови використання спеціально дібраних завдань з метою активізації навчальної та пізнавальної діяльності учнів початкової школи у процесі вивчення математики. Виділено навчальні і перевірні самостійні завдання. Розглянуто особливості окремих методичних аспектів застосування самостійної роботи: форми інструкцій та зміст самостійної роботи повинні відповідати віковим можливостям учнів і ускладнюватися поступово, ефективним є самоконтроль та застосовування технічних засобів для контролю результатів самостійної діяльності школярів. Одним з видів самостійної діяльності учнів з математики є виконання домашньої роботи. Доведено на практиці, що виконання домашніх завдань є необхідною умовою навчання. Важливим аспектом активізації самостійної діяльності учнів є організація і проведення позакласної роботи з математики. При цьому використовуються різноманітні засоби і методи, що дають найбільший навчальний ефект як на уроках, так і на позакласних заняттях. Проаналізовано проблему формування та розвитку пізнавальної самостійної діяльності учнів початкової школи, що є важливим резервом оптимізації їхньої освітньої діяльності, необхідною умовою дотримання принципу наступності навчання і розвитку учнів у початкових та середніх класах. Досліджено вплив самостійної роботи як методу навчання на результативність процесу засвоєння математичних понять молодшими школярами та зроблено відповідні висновки.

Ключові слова: *самостійна діяльність, пізнавальна самостійність, види самостійної роботи, самостійні завдання, методи навчання.*

Сучасна українська школа першочерговим завданням ставить формування всесторонньо розвиненої дитини. Вагомою частиною такого завдання є забезпечення високої якості знань і вмінь учнів, формування та розвиток у них навичок самостійної мисленнєвої діяльності, виховання творчої особистості. У розв’язанні цього завдання вирішальною є роль початкової школи. На цьому освітньому етапі учням закладаються основні компетентності, які потрібні для подальшого навчання, формуються певні моральні якості та переконання, діти вчаться самостійно оволодівати знаннями, у них появляється інтерес до навчання, стимулюється творчий пошук [1; 3; 8]. Шкільний курс математики володіє значними розвивальними можливостями, оскільки є цілісним й логічно строгим у своїй структурі. Для того, щоб молодші школярі усвідомили певні математичні поняття та ідеї, що лежать в її основі, вчителю необхідно добирати відповідні методи і форми навчання, щоб матеріал подавати на доступному учням рівні [5; 6; 9]. Методи і прийоми навчання молодших учнів математики мають бути спрямовані на посилення ролі їхньої самостійної практичної і розумової пізнавальної діяльності, розвиток навичок самоконтролю [1; 4; 7].

Важливість практичного розв’язання проблеми організації самостійної роботи учнів початкових класів на уроках математики, її недостатня вивченість, значення для удосконалення навчання математики обумовлюють її актуальність.

Мета дослідження полягає у визначенні психолого-педагогічних чинників формування і розвитку навичок самостійної діяльності молодших школярів під час вивчення математики та аналізі дидактичних умов для її організації та проведення.

До найважливіших наукових і практич них проблем вчительської праці належить широке коло питань розвитку пізнавальної активності й самостійності учнів у процесі навчання. У центрі уваги дидактики, психології навчання і предметних методик перебуває проблема виховання пізнавальної активності й самостійності учнів, вінцем якої є формування здатності самостійно виробляти науковий світогляд, з одного боку, і прагнення до активної, творчої діяльності в усіх видах розумової та фізичної праці з другого. Саме у світлі цієї проблеми виникають нові аспекти розробки методів навчання та організаційних форм їх побудови [3; 9].

Активний характер навчання є надійною основою розвитку пізнавальної самостійності молодших школярів [8].

У дітей 6–9 років навчальна діяльність тільки починає формуватися. Тому важливу роль в оволодінні способами пізнавальної діяльності відграють дії за зразком і аналогією.

Водночас спеціальні дослідження і передовий педагогічний досвід показують, що за певних умов навчання вже першокласники спроможні успішно виконувати завдання, які вимагають пошуку, розмірковування, самостійних розумових зусиль [3; 7]. Однак, як свідчить аналіз педагогічної теорії і практики в сучасній початковій школі, ідеї розвитку пізнавальної самостійності ще не знайшли належної дидактичної і методичної реалізації, хоч у дошкільній психолого-педагогічній літературі наводяться численні дані про готовність дітей 5–7 річного віку до пошукової діяльності [3; 5; 8]. Водночас значно зросло значення початкової освіти як підготовчої ланки до наступного навчання школярів. Це, з одного боку, ще більше підносить важливість проблеми глибини і міцності тих знань, умінь і навичок, які формуються в початкових класах і є основою подальших успіхів дитини в навчанні, а з другого – вимагає від класоводів оптимального впливу на формування особистості учня, який 6-9 – річному віці є найбільш сприйнятливим до виховання [9].

Дослідження проблеми формування та розвитку пізнавальної самостійної діяльності учнів початкової школи є важливим резервом оптимізації їхньої освітньої діяльності, необхідною умовою дотримання принципу наступності навчання і розвитку учнів у початкових та середніх класах.

Пропагуючи активізацію і самостійність, дидактика водночас критично переосмислювала й уточнювала теоретичні положення з цього питання видатних педагогів минулого – Я.А. Коменського, Й.Ф. Гербарта,

К.Д. Ушинського. Теоретики і практики спрямовували свої пошуки щоб створити сприятливі психологічні умови для освіти, прагнули викликати у дітей бажання активно розумово і практично працювати, прагнути перетворити навколишню дійсність. Вчені запропонував три види самостійності школярів: організаційно-технічну самостійність, самостійність у практичній діяльності, самостійність у процесі пізнавальної діяльності. Даючи високу оцінку значенню самостійної роботи, розглядали самостійність як першочергову і необхідну умову всестороннього розвитку особистості дитини.

Самостійність особистості можна охарактеризувати двома факторами. Це по-перше, знаннями, вміннями і навичками; по-друге, відношенням до процесу діяльності, умов і результатів її здійснення, а також зв'язками, що створюються у спільній діяльності з іншими [4; 8].

Сучасні дидакти (Богданович М.В., Козак М.В., Король Я.А., Листопад Н. та ін.) вважають, що пізнавальна самостійність може виявлятися у потребах та вмінні учнів мислити самостійно, бути здатним орієнтуватися у нових ситуаціях, самим побачити запитання, задачі, вміти знаходити підходи до їх розв'язання [2; 4; 9]. Самостійність учня характеризується певною мірою критичності розуму, вмінням висловити свою ідею, не дивлячись на думки інших. Зрозуміло, що розглянуті нами ознаки пізнавальної самостійності характерні її найвищому рівню, цього, в основному, досягають школярі старшого шкільного віку. Пізнавальна самостійність тісно пов'язується із багатьма іншими факторами освітнього процесу, тому її взаємозв'язки є доволі різноманітними.

Шляхи удосконалення системи математичних задач, методів роботи з ними значно збагатилися завдяки результатам досліджень таких учених: Г.П. Бевз, В. Буряк, Я.А. Король, С.П. Логачевська, О.Л. Кононко, Н.О. Менчинська, В.М. Мохов, О.Я. Савченко, С.О. Скворцова, З.І. Слєпкань, Г. Янченко та ін. [1–3; 6; 7]

Самостійною на уроці вважають таку роботу, яка виконується учнями без допомоги вчителя, а тільки за його вказівкою у визначений час. Учні при цьому свідомо хочуть досягати поставленої мети, проявляти свої прагнення зусилля у певних діях [1; 2].

Для того, щоб самостійна робота на уроці досягла ефективності, варто чітко розуміти, що вона залежить залежність від певних дидактичних умов. Самостійна робота на уроці є органічною частиною освітнього процесу. Отже, і методи її проведення залежать від специфічних особливостей кожної дисципліни, змісту теми, рівня підготовки школярів. Чітко організована самостійна діяльність учнів зможе забезпечити для кожного школяра оптимальну пізнавальну діяльність у процесі навчальної роботи на різних етапах уроку математики.

Так, під час підготовки учнів до вивчення нового матеріалу, самостійна робота повинна спрямовуватись на ліквідацію прогалин у вивченні опорних знань, розширенні чи поглибленні їх. На етапі вивчення нових понять ефективним буде прийом багаторазового пояснення нового матеріалу. Після цього варто запропонувати учням завдання для самостійної роботи за варіантами на основі самооцінки своїх можливостей. Найширші можливості має самостійна робота на етапі закріплення набутих знань. Для цього доцільно відводити чимало часу, більшість якого припадатиме на розв'язування задач певного виду, встановлення зв'язків між їх видами. Добір завдань для закріплення визначається не тільки попередньою роботою, а й вимогою систематизувати знання. Такі задачі можуть містити й деякі труднощі, які повинні подолати школярі у процесі їх виконання. Для закріплення набутих знань запроваджуються різноманітні види творчих робіт.

У межах уроку вчитель так планує свою діяльність, щоб здійснювати перехід від колективних форм роботи до частково самостійних і повністю самостійних. Незалежно від здібностей, школярі беруть участь у виконанні завдань дедалі зростаючої складності. Так поступово навіть слабший учень зможе відчути піднесення рівня своїх знань.

Всі самостійні завдання, які виконують у 1–4 класах, можна поділити, залежно від дидактичної мети, на дві досить великі групи – навчальні і перевірні [6; 7]. До робіт навчального змісту відносять: вправи і завдання, які стимулюють підготовку дитини сприймати новий матеріал; вправи і завдання, які сприяють засвоєнню нового матеріалу, розширюють або уточнюють здобуті знання; тренувальні завдання.

Перевірні самостійні роботи теж характеризуються елементами навчання. Однак у них основним призначенням є облік і контроль якості знань, умінь і навичок учнів.

Самостійні завдання підготовчого характеру. Дидактичні умови активізації освітнього процесу передбачають у процесі засвоєння нового матеріалу свідомого спирання учнями на компетентності, отримані раніше [6]. Практично на кожному уроці математики вчитель застосовує різноманітні види підготовчих вправ з метою актуалізації опорних знань, створює проблемні ситуації з метою активізації пошукової діяльності, збуджує зацікавлення учнів темою.

Самостійними роботами підготовчого характеру є як усні, так і письмові завдання на повторення, порівняння окремих понять правил, способів дії, використання попередніх питань і спостережень, розгляду картин та ілюстрацій, вміння складати описи, змальовування окремих об'єктів, пошук даних та ін.

У початковій школі рекомендують здійснювати вивчення нового математичного матеріалу, в основному, індуктивним методом. При цьому учні під керівництвом вчителя вивчають певні поняття та окремі факти, вчаться їх аналізувати, виділяти істотні ознаки поняття. А потім вже узагальнюють матеріал [6; 7]. Так, наприклад, у 2 класі, починаючи вивчати додавання виду 27+8, як підготовчу самостійну роботу можна

запропонувати виконати такі вправи: замінити двоцифрове число сумою розрядних доданків, розв’язати приклади різними способами, використовуючи правила додавання суми до числа.

Самостійну роботу у початковій школі варто використовувати на різних етапах засвоєння знань. Зокрема, під час вивчення нового матеріалу. На цьому етапі правильно організована самостійна робота набуватиме пошукового характеру. Вона спрямовуватиметься на засвоєння нових знань чи способів дій. Спосіб постановки завдання стимулюватиме розвиток пізнавальних потреб школярів, забезпечить формування позитивного мотиву навчання [2; 7; 9].

Самостійна робота відіграє важливу роль на уроках математики. Навчити школярів свідомому сприйманню найпростіших зразків та самостійним діям за ними – одне з важливих конкретних освітніх завдань у першому класі. Форми інструкцій та зміст самостійної роботи мають відповідати віковим можливостям першокласників і ускладнюватися поступово. Зміст самостійної роботи визначається вчителем відповідно до певних завдань кожного уроку. Варто урізноманітнювати завдання таким чином, щоб учні здобували досвід з різноманітних видів діяльності. Різного роду самостійні роботи школярі можуть виконувати у зошитах з друкованою основою за допомогою роздавального матеріалу.

Під час самостійної роботи необхідно привчати учнів до самоконтролю. Цьому сприятимуть як оцінка вчителем дій та результатів їхньої роботи, так і взаємоперевірки.

Самостійну роботу школярів ми розглядаємо як один з методів навчання. Вивчати поняття учні можуть і зі слів вчителя, і під час колективного розв’язування задач і вправ, і самостійно. При цьому доцільною і корисною буде пропозиція виконати різні завдання самостійно вдома [2; 6]. Самостійно виконуючи завдання, школярі глибше занурюються у зміст та суть матеріалу, чіткіше зосереджуються. Тому компетентності, набуті учнями під час виконання домашньої роботи є більш міцними і ґрунтовними. Виконуючи самостійну роботу, учні розвивають наполегливість, увагу, витримку.

Значні можливості у самостійній діяльності учнів з математики є виконання ними домашньої роботи. Домашню роботу учні можуть не лише вдома, але і в групах продовженого дня у школі. Доведено на практиці, що виконання домашніх завдань є необхідною умовою навчання. Тільки у домашній роботі кожна дитина якнайкраще виявляє свою індивідуальність і можливості, набуває умінь і навичок самостійного навчання, переборює труднощі, доводить справу до кінця.

Диференційовані домашні завдання стимулюють просування вперед слабших, середніх і сильних учнів. Ускладнення завдань передбачає кількісну (обсяг перетворень і обчислень) і якісну (нові поняття чи елементи в задачах) зміни. Під час виконання домашньої роботи можна дозволити учням звертатися за допомогою до старших, до товариша, користуватися підручником та довідником. Головне при цьому – свідомість і вдумливість при використанні допоміжної інформації. Доцільно також залучити учнів до взаємної перевірки результатів самостійної роботи, відповідно оцінюючи їх успіхи. Організація самостійної роботи вимагає уваги до якості використання друкованих джерел (повнота, стисліть, раціоналізація символіки – графічних зображень, акуратність). Бажано, щоб учні завели для цього окремі зошити. Тоді буде легше переглядати результати їхньої роботи. Важливо продумати і здійснити ефективні заходи по заохоченню і стимулюванню самостійної домашньої роботи школярів.

Одним з видів самостійної роботи учнів з математики вдома є самостійне опрацювання за підручником теоретичного матеріалу. Варто, щоб учні самостійно опрацьовували за підручником відповідний матеріал принаймні один-два рази у чверті (залежно від віку та підготовленості). Основною метою цих завдань є навчання учнів вчитися. Щодо організації самостійної роботи, то слід урізноманітнювати її види; практикувати диференційовані індивідуальні завдання; застосовувати технічні засоби для контролю тощо [2; 7].

Важливим аспектом активізації самостійної діяльності учнів є організація і проведення позакласної роботи з математики. При цьому використовуються різноманітні засоби і методи, що дають найбільший навчальний ефект як на уроках, так і на позакласних заняттях: нестандартне формулювання завдань (зі згадуванням казкових персонажів, героїв мультфільмів, дитячих книжок), пов’язування математичних знань з життям, практичним досвідом вихованців, створення ігрових ситуацій, використання технічних засобів навчання тощо.

Висновки. Таким чином, дослідження проблеми розвитку пізнавальної самостійності учнів початкових класів – важливий резерв інтенсифікації їх навчальної діяльності, необхідна умова наступності навчання і розвитку учнів у середніх і старших класах. В умовах оновлення змісту шкільної математичної освіти означена проблема залишається актуальною, оскільки обговорюється роль і значення самостійної роботи у початковій та середній школах.

Використана література:

1. Богданович М. В., Козак М. В., Король Я. А. Методика викладання математики в початкових класах. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2016. 368 с.
2. Буряк В. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. *Рідна школа*. 2009. № 9. С. 49–51.
3. Демченко О. Реалізація основних підходів, методів та форм організації самостійної роботи у сучасній педагогічній практиці. *Рідна школа*. 2006. № 7. С. 19–22.
4. Кононко О. Л. Як виявити рівень самостійності учнів. *Початкова школа*. 2009. № 1. С. 40–44.

5. Листопад Н. Логічний складник математичної компетентності молодшого школяра: сутнісна характеристика та шляхи його формування. *Початкова школа*. 2013. № 11. С. 13–17.
6. Мочай С. Н. Сприйняття нового матеріалу через систему вправ для самостійної роботи учнів. *Початкова школа*. 2016. № 2. С. 32–38.
7. Пованда Г. Д. Формування загально навчальних умінь і навичок шляхом використання самостійної роботи молодших школярів. *Початкова школа*. 2002. № 5. С. 56–61.
8. Савченко О. Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів. Київ : Рад. школа, 1992. 174 с.
9. Самоук М. П. Самостійний підхід до навчання учнів початкових класів. *Початкова школа*. 2005. № 3. С. 54–56.

References:

1. Bohdanovych M. V., Kozak M. V., Korol Ya. A. (2016) Metodyka vykladannia matematyky v pochatkovykh klasakh [Methods of teaching mathematics in primary grades]. Ternopil: Navch. knyha – Bohdan, 368 s. [in Ukrainian]
2. Buriak V. (2009) Samostiina robota yak vyd navchalnoi diialnosti shkoliara. [Independent work as a type of student's educational activity]. Ridna shkola 9. ss. 49–51. [in Ukrainian]
3. Demchenko O. (2016) Realizatsiia osnovnykh pidkhodiv, metodiv ta form orhanizatsii samostiinoi roboty u suchasnii pedahohichnii praktytsi [Implementation of the main approaches, methods and forms of organizing independent work in modern pedagogical practice]. Ridna shkola 7. ss. 19–22. [in Ukrainian]
4. Kononko O. L. (2009) Yak vyiavyty riven samostiinosti uchniv [How to identify the level of independence of students]. Pochatkova shkola 1. ss. 40–44. [in Ukrainian]
5. Lystopad N. (2009) Lohichnyi skladnyk matematychnoi kompetentnosti molodshoho shkoliara: sutnisna kharakterystyka ta shliakhy yoho formuvannia [The logical component of the mathematical competence of a junior high school student: essential characteristics and ways of its formation]. Pochatkova shkola 11. ss. 13–17. [in Ukrainian]
6. Mochai S. N. (2016) Spryiniattia novoho materialu cherez systemu vprav dlia samostiinoi roboty uchniv [Perception of new material through a system of exercises for independent work of students]. Pochatkova shkola 2. ss. 32–28. [in Ukrainian]
7. Povanda H. D. (2002) Formuvannia zahalno navchalnykh umin i navychok shliakhom vykorystannia samostiinoi roboty molodshykh shkoliariv [Formation of general academic abilities and skills through the use of independent work of younger schoolchildren]. Pochatkova shkola 5. ss. 56–61. [in Ukrainian]
8. Savchenko O.Ia. (1992) Rozvytok piznavalnoi samostiinosti molodshykh shkoliariv [Development of cognitive independence of younger schoolchildren]. Kyiv: Rad. shkola, 174 s. [in Ukrainian]
9. Samouk M. P. (2005) Samostiinyi pidkhid do navchannia uchniv pochatkovykh klasiv [An independent approach to the education of primary school pupils]. Pochatkova shkola 3. ss. 54–56. [in Ukrainian]

Stasiv N., Biletska L. Features of the independent activity of younger schoolchildrens in the process of learning mathematics

The article examines the peculiarities of organizing and conducting independent work of primary school pupils in mathematics lessons. Independent work in the lesson is an organic part of the educational process, and the methods of its implementation depend on the specific features of each discipline, the content of the topic, and the level of training of schoolchildren. The basis of the development of cognitive independence of younger schoolchildren is the active nature of learning. Individual independence is characterized by two factors: first, knowledge, abilities and skills; secondly, in relation to the process of activity, conditions and results of its implementation, as well as connections created in joint activities with others.

Different types and forms of independent activity of pupils are characterized, their features and basic didactic conditions for using specially selected tasks in order to activate the educational and cognitive activity of primary school pupils in the process of learning mathematics. Independent educational and test tasks are allocated. Peculiarities of certain methodical aspects of the application of independent work are considered: the form of instructions and the content of independent work should correspond to the age capabilities of pupils and gradually become more difficult, self-control and the use of technical means to control the results of independent activity of schoolchildren are effective. Homework is one of the types of independent activity of pupils in mathematics. It has been proven in practice that doing homework is a necessary condition for learning. An important aspect of the activation of pupils' independent activities is the organization and implementation of extracurricular work in mathematics. At the same time, various means and methods are used, which give the greatest educational effect both in lessons and in extracurricular activities. The problem of formation and development of independent cognitive activity of primary school pupils is analyzed, which is an important reserve for optimizing their educational activity, a necessary condition for observing the principle of continuity of learning and development of pupils in primary and secondary grades. The influence of independent work as a teaching method on the effectiveness of the process of assimilation of mathematical concepts by younger schoolchildren was studied and appropriate conclusions were drawn.

Key words: *independent activity, cognitive independence, types of independent work, independent tasks, teaching methods.*